

PARS ALTERA PRODROMI.  
DE FONTIBVS, SEV LOCIS THEOLOG.

## CAPVT I.

*Quae sint Theologiae principia: quot insuper in illis latentes loci, ex quibus Theologus suas argumentationes ducat.*

Quod ab Augustino traditum scimus (1): „ad discendum nempe, „necessario dupliciter ducimus, auctoritate et ratione“; quod item Canus proximioribus saeculis scripsit (2): „omne argumentum vel a „ratione, vel ab auctoritate ducitur“, et in theologicis disciplinis locum habere extra omnem controuersiam positum est. Sunt igitur germanae Theologiae principia, *auctoritas*, seu *lumen reuelatum*, et *ratio*, seu *lumen naturale*: hoc tamen discrimine, quod quum in reliquis disciplinis omnibus primum locum ratio teneat, postremum auctoritas, Theologia non tam rationalis, quam auctoritatis momenta in disputando quaerit, vt S. Thomas docet (3), vbi scribit: „argumentari ab auctoritate est maxime proprium sacrae doctrinae“; oportetque quod naturalis ratio fidei subseruiat.

Sed latent in his duobus principiis, auctoritate scilicet, et ratione, theologiarum conclusionum fontes, quos locos Theologiae dicimus, ex quibus Theologus argumenta sumit, siue ad suas conclusiones comprobandas, siue contrarias refellendas. Itaque ab auctoritate diuina profiunt auctoritas Scripturarum sanctarum; Traditionum diuinarum et apostolicarum; Ecclesiae catholicae, et per orbem dispersae, et in Conciliis congregatae, et in suo capite visibili spectatae; Sanctorum Patrum, et scholae Theologorum, quibus accedunt iuris Pontificii petiti; e ratione vero ortum ducunt philosophorum, ac Iuris Caesarei peritorum auctoritas, atque humana historia. Hinc, post Canum, locorum theologorum elenchum denario numero complectuntur communiter Theologi; etsi reapse inuenti aliqui sint, quos futuros Canus praeuiderat, qui pauciores esse contendant, alii etiam

(1) Lib. II. de Ordin. cap. 5. (2) Lib. I. cap. 1. (3) 1. p. q. 1. art. 8. ad secund.

qui plures enumerent. Ast pura haec logomachia est a Theologo despicienda.

Qui autem a reuelatione, seu diuina auctoritate proficiscuntur loci, Theologiae proprii sunt, ipsi intrinseci, ac velut domestici; proinde argumenta ex illis sumta huius facultatis propria: reliqui vero ex ratione orti, Theologiae extranei, extrinseci, et quasi adscititii sunt; atque ex eis ducta argumenta extranea sunt, adscriptitia, et quasi ex alieno emendicata. Verbo: priores septem Theologiae loci certi prorsus sunt; tres vero postremi incerti, et vix probabiles. Non tamen inde concludendum omnia ex locis certis argumenta eruta certa semper esse; quemadmodum nec infirma semper et incerta, quae ex locis eruuntur probabilibus. Quod enim e sacris Litteris interdum petitur argumentum, sensu mystico illis acceptis, vel etiam sensu literali non explorete definito aut claro, non certum, firmum et efficax illud erit, sed probabile tantum. E contrario ex humana ipsa ratione et auctoritate, imbecilles quum sint, argumentum saepe firmum, inuictumque depromitur, quando euidentes sunt.

## CAPVT II.

*De Scripturae sacrae auctoritate. Eius robur ac firmitas vindicantur.*

Sacra Scriptura, quae Bibliis continetur, diuinam habet auctoritatem; proindeque infallibilem.

Est Scriptura sacra, vt eius communis definitio fert, „verbum Dei „ipso afflante litteris exaratum“. Notissima, ac generalis eius partitio est in vetus, nouumque Testamentum, quorum quodlibet varios complectitur libros, quos canonicos dicimus, et quia regulam, seu canonem credendi, agendique in illis habeamus, et quod relati illi in Ecclesiae canonem sint. Quamuis enim, vt primum ab auctoribus suis exarati fuerunt, canonici in prima acceptione nominis fuerint, non iuxta secundam; quum non statim omnes in canonem recepti fuerint, sed temporis successu. Hinc emanauit eorundem librorum diuisio in protho-canonicos, et deutero-canonicos. Dicuntur primi, qui semper tanquam authentici in canone fuerunt; secundi vero, qui licet a multis Ecclesis probati, a quibusdam tamen aliis dubii aliquandiu ha-

habiti, non nisi discussis semotisque dubitationibus, in canone inserti sunt. Fuere huiusmodi ex Testamento veteri libri Tobiae, Iudith, Sapientiae, Ecclesiastici, Hieremiae cum Baruch, duo primi Machabaeorum, nec non partes quaedam Estheris, et Danielis. Ex nouo fuere Epistola Pauli ad Hebraeos, secunda Petri, Ioannis secunda et tertia, Iacobi, et Iudae Epistolae, vltimum Marci caput, Lucae de cruento Christi sudore, et Ioannis de muliere adultera narratio. Constanti enim traditione edocta Ecclesia hos etiam libros ab Apostolis probatos, ac traditos fuisse, eos vt diuinos proposuit edito in Concilio Tridentino decreto de canonicis Scripturis, sacrorumque librorum indice (4): agnoui sane Ecclesia libros illos quarto saeculo in canone Romano, et Africano iam fuisse ex Innocentii I. Epistola ad Exuperium Tolertanum, ex III. Concilio Carthaginensi, et ex Gelasii I. decreto in Concilio Romano lato.

Est autem sacrorum librorum index: ex veteri Testamento Pentateuchus, seu libri Mosis quinque, scilicet Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium. Insuper Iosue, Iudicum, Ruth, quattuor Regum, duo Paralipomenon, Esdrae primus et secundus, qui dicitur Nehemias, Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium, Parabolae, Ecclesiastes, Canticum Cantorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Ieremias cum Baruc, Ezequiel, Daniel, Oseas, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michaeas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggaeus, Zacharias, Malachias, duo Machabaeorum primus et secundus. Ex nouo Testamento quattuor Euangelia, secundum Matthaeum, secundum Marcum, secundum Lucam, et secundum Ioannem; Actus Apostolorum, quattuordecim Epistolae Pauli, ad Romanos scilicet, duae ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colosenses, ad Thessalonicenses duae, duae ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos; Petri duae; Ioannis tres; Iacobi vna, et Apocalipsis Ioannis.

Hunc autem canonem, seu illo comprehensam Scripturam, diuinam habere auctoritatem, proindeque infallibilem, multiplici argumento demonstrandum suscepimus. Primum ex auctore ipso sumitur, estque huiusmodi: haud deneganda est diuina auctoritas Scripturae illae, quae licet humano ministerio scripta, Deum auctorem nacta est; sed Scriptura sacra, quae Bibliis continetur, Deum auctorem praecipuum agnoscit, tametsi ministerio Mosis, Prophetarum, Apostolorum,

(4) Sess. IV.

rum, ac Discipulorum scripta sit: ergo diuinam illa habet auctoritatem, proindeque infallibilem. Minor propositio constat ex Scripturis; praecipue ex II. Petri, vbi legimus: » non voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt » sancti Dei homines. Quoniam vero hoc genus probationis incredulos parum, aut forte nihil vrget, hac alia via aduersus illos probatur: Scriptura illa vere Deum agnoscit auctorem, quae plurima futura praedicit, quae vt praenuntiata fuerunt euenerunt; iuxta illud Isaias cap. xxxi. » annuntiate quae ventura sunt in futurum; et sciemus quia Dii estis vos; atqui sacra Scriptura Bibliorum praedicit plurima, quae vt praedicta fuerant euenerunt: Deum ergo auctorem illa habet. Praeterea ipsam non ab homine dictari potuisse ostendunt doctrinae puritas, legum, ac rituum sanctitas, mirus illius constansque cum se ipsa consensus, mirabilis eius propagatio, non sine ingenti miraculorum numero, ac demum tot Martyrum sanguis effusus in eiusdem defensionem, totque populorum et gentium consensus: Deus ergo eius auctor est. Leguntur haec argumenta non solum in Ecclesiae Patribus, sed et apud Grotium (5): atque quod ex miraculis petitur expendit fuse S. Thomas (6).

Dum vero diuinam hic inspirationem pro libris sacris conscribendis adserimus, animaduertere opere praetium ducimus, non eam nos sic intelligere, vt peculiarem Spiritus sancti reuelationem pro omnibus Scripturae sacrae sententiis, verbis, atque stylo ipso, necessariam fuisse velimus, sed Dei assistentiam, quae vel reuelatione, vel inspiratione seu afflatu, vel directione perficitur; adeo vt ne apicem quidem sacri Scriptorum litteris consignarent, nisi a Deo cruditi, excitati, vel directi. Qui enim potuissent, ex gr. Isaias conceptum, partumque Virginis; tot Messiae poenas, et caedem; Daniel eiusdem in medio septuagesimae hebdomadis occisionem; Zacharias eiusdem venditi praetium, praetique vsum, cetera praenoscere, et praenuntiare, nisi haec eis fuissent diuinitus reuelata? Quid contra, diuina reuelatione opus erat, vt Moses Aegypti plagas, transitum per mare rubrum, aliaque similia, quae ipse viderat, litteris consignaret? Nonne et Lucas, quae ab Apostolis acceperat, ea se scripto mandasse in Euangelii principio testatur; Marcum vero, quae a Petro didicerat, rogatum a fratribus scripsisse; auctores sunt veterum Patrum plerique? Siue ergo Matthaeus, et Ioannes, siue Marcus, et Lucas (sapienter

(5) Lib. III. de verit. relig. christ. (6) I. cont. gent. cap. 6.

ter ait Canus (7) ), quamvis illi visa , hi audita referrent, non egebant quidem noua Spiritus sancti reuelatione ; egebant tamen peculiari Spiritus sancti directione. Atque quod attinet ad verba et stylum , prudenter sentire ii semper nobis visi sunt , qui in Dei reuelationem ea referunt verba , quibus fidei mysteria , aliaque humanum captum excedentia exprimuntur ; vt enim ad illa intelligenda humanae mentis acies , ita ad enuntiandum humana locutio satis non est : in rebus autem , aiunt , maxime planis atque facilibus , vt in rerum gestarum narratione , a Spiritu sancto excitatos Scriptores sacros fuisse , vt res et sententias scriberent : quibus tamen verbis , quocumque stylo , hoc illorum delectui permissum fuisse , Deo solum dirigente , ne vel in minimis laberentur. In hac vero persuasione se maxime confirmant , quod variis in locis ipse sacer Scriptor vniam eandemque non liisdem verbis , et ordine referat. Sic Moses Decalogi praecepta non eadem dictione exprimit Exodi xx. qua Deuter. v. Euangelistae quoque eandem Christi sententiam non eisdem verbis proferunt.

Secundum argumentum pro infallibili Scripturarum auctoritate suppeditat summa Dei veracitas falli , et fallere nescia ; quod sic aduersus incredulos proponitur : Deum esse summe veracem , neque posse auctorem mendacii esse docent Patres , et suadet ratio : ergo Scripturae diuinae infallibilem habeant auctoritatem opus est. Probatur antecedens propositio : ex Patribus haec Chrysostomus habet (8) : »mentiri non potest Deus«. Et Ambrosius (9) : »numquidnam mentitur Deus? Sed non mentitur , quia impossibile est mentiri Deum. Impossibile autem istud , numquidnam infirmitatis est? non vtiq̄ue«. Augustinus demum scribit (10) : »si velint inuenire quid Omnipotens non potest ; ego dicam , mentiri non potest«. Ratio praeterea suadet , quod quum Deus sit summum ens , debet esse summe bonus , summe verax , summe potens , summe in vnoquoque perfectionis genere excellens ; atqui ita est summe bonus , summe potens , summe perfectus , vt nulla sit in ipso malitia , nulla imbecillitas , nullus defectus : ergo ita est summe verax , vt nullum mendacium , nullus error in eo esse possit. Cui quidem argumentationi maximum accedit robur ex ipsarum Scripturarum testimoniis , pro his reuincendis , qui illarum auctoritatem recipiunt : legitur enim Num. xxiii. »Non est

(7) Lib. II. cap. 18.

(8) Hom. xxxviii. in Ioann.

(9) Ad Chromat.

(10) Lib. xxii. de Ciuit. Dei cap. 15.

»Deus , quasi homo , vt mentitur«. Et ad Rom. iii. Est autem Deus »verax« cet. Hoc argumentum ad extremum vsque ductum videre est in Cano (11) , Petro Annato (12) , aliisque.

## CAPVT III.

*Argumentorum , quibus Scripturae sacrae auctoritas oppugnatur , specimen exhibet , eorum addita solutione.*

Innumera ferme sunt argumenta , quibus Scripturae sacrae auctoritas impetitur ; quaeque vtramque , vt dicitur , paginam in huius generis elucubrationibus implent. Omnia vero persequi necdum non vacat , sed nec lubet ; ne praeter instituti limites vagari videamur. Specimen itaque quoddam tantum dabimus , praecipuis incredulorum , aliorumque religionis hostium adductis solutisque argumentis. Sunt autem haec. Primum : nulla indiget Scriptura Deus vt creaturas alloquatur , quum sit semper et vbique praesens ; non ergo auctor Scripturae est. Secundum : quum Deus lux sit vera in qua tenebrae non sunt vllae , non nisi per summam iniuriam ipsi tanquam auctori praecipuo tribuitur Scriptura adeo obscura , cuiusmodi illa est quae vetus Testamentum continet. Quum sit summa veritas , haud decet ipsi tribuere plurima quae fabulam redolent , cuiusmodi illa sunt , quae in Genesi narrantur de serpentis cum muliere colloquio , eiusdemque ex Dei maledictione poena : ergo. Tertium : si quacumque Scriptores sacri dixerunt , saltem quod attinet ad res et sententias , ex Dei reuelatione vel inspiratione dixissent , praecceptum Paulli , vt Episcopus sit vnus vxoris vir , diuinum esset non humanum ; proindeque non posset Summus Pontifex in eo dispensare ; atqui reuera dispensauit quandoque : ergo.

Quartum : Deum fuisse in insipientia locutum ; parum caute quaedam protulisse , horrendum foret ac blasphemum dicere ; sed Paulus in insipientia loqui se testatur ad Corinthios scribens ; profert etiam minus caute , se plus omnibus laborasse : non igitur Dei spiritu inspiratus locutus ille est. Quintum : praecipisse Deum Hebraeis vt alios deciperent , nempe Aegyptios ; his verbis Exod. xi. dicitur : »dices ergo omni plebi , vt postulet vir ab amico suo vasa argentea et aurea : atque iubente Domino illos deceptos fuisse , quoniam

Tom. I.

(11) Lib. II. cap. 3.

D

(12) Lib. II. Appar. art. 22.

»de

„deceptione digni erant“, Augustinus scribit (1): ergo summe verax ille non est, sed potest saltem mendacium aut deceptionem praecipere.

Soluuntur autem haec quam facillime. Primum quidem dicendo, quod etsi Deus Scripturis non indigeat ut homines alloquatur; illis indigent homines ipsi, maxime ad vitandum erroris periculum, fideique unitatem seruandam. Si enim unicuique suam Deus voluntatem absque Scripturis manifestaret, posset quis pro lubitu quodcumque vellet credendum vel agendum proponere, tanquam sibi a Deo manifestatum. Quod si aliquis negaret, haud posset illum redarguere. Habet vero quo id praestet in Scriptura, quae ut Paullus n. ad Timotheum ait: „utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia“. Ad secundum soluendum fateamur oportet plurima esse in Scripturis sacris difficilia et obscura. Causae huius obscuritatis aut difficultatis assignantur multae. Primitiuae habentur materiae ipsa rerum, sensum et captum humanum praetergredientium; necnon et stylus ipse, et narrationes saeculorum Scriptorum locutionibus figuratis, aenigmatibus, parabolis, prouerbis, phrasibus, atque idiotismis redundantes. Quibus accessere postea, quod spectat praesertim ad vetus Testamentum, ingens mutatio quam hebraica lingua in captiuitate babilonica passa est, litterarum vocalium additione; necnon nominum quibus primitus verbes, regiones, flumina, aliaque nominabantur; rituum quoque, vsuum, praecum, ac consuetudinum apud Hebraeos.

De cetero negare nemo audebit nihil obscuritatis in Scripturis esse, ubi fidei dogmata, vel morum regulas proponunt: quin potius ex nuda et simplici verborum prolatae suum sensum produunt. Exemplo sint loca haec: „diliges Dominum Deum tuum“ cet. Et: „tres sunt qui testimonium dant in Coelo, Pater, Verbum, et Spiritus sanctus, et hi tres vnum sunt“. Prouidentissime vero sic a Dei spiritu factum vult Augustinus scribens (2): „magnifice et salubriter Spiritus sanctus ita Scripturam modificauit, ut locis apertioribus fami occurreret, obscurioribus autem fastidia detergeret“. Deinde non ideo fabulis accensendae sunt res quae in Scripturis narrantur, quoniam nobis eorum veritas non innotescit. Huiusmodi sunt quae de serpentis locutione cum muliere, deque maledictione in illa prolata narrat Moses, aliaque sexcenta. Adinuencere earum veritatem

(1) In lib. Quaest. LXXXIII. q. 5.

(2) Lib. II. de doct. christ. cap. 6.

Interpretes et Doctores, et testatam reliquerunt: videlicet, serpentem doemonis ope mulierem fuisse allocutum; maledictionem allegorice doemoni accommodari; naturali serpenti iuxta litteram.

Tertium ut soluatur, apposite distinguendum est inter praecepta, quae in Scripturis legimus praescripta ad tempus solum seruanda, seu ratione loci, temporis, personarum, quae temporaria propterea dicuntur; et praecepta perpetuo seruanda, quae et aeterna vocantur. Distinguendum etiam inter praecepta illa, quae a Christo Domino Apostoli acceperunt, atque ea quae Apostoli post Christi in caelos ascensum populis tradiderunt. Hac enim distinctione posita habetur Paulli praeceptum de non ordinando Episcopo qui bigamus fuerit, non aeternum, neque ex his esse quae a Christo acceperat, sed temporaneum, quodque ipse per acceptam a Christo potestatem, et Christi nomine et auctoritate tradiderat; proindeque humanum et ecclesiasticum, cuius vinculum soluere Ecclesia iure suo potest.

Ad quartum dicendum: spiritu Dei locutum fuisse Paullum ea, quae in argumento adducta sunt; quin inde horrendum quid aut blasphemum nos dixisse sequatur. Quae enim insipientia in Paulo esse videbatur, Dei sapientia erat; adeo ut Apostolus non nisi coactum se personam stulti et insipientis assumere adficeret, inquam: „factus sum insipiens, vos me coegistis. Iterum dico, ne quis me putet insipientem esse, alioquin velut insipientem accipite me“. Sed nec minus caute locutum illum fuisse, quum se plus omnibus laborasse dicit, illud ostendit quod continuo addidit: „non ego, sed gratia Dei mecum“.

Vltimum sic soluitur: certum vndequaue est potuisse Deum praecipere, ut Hebraei vasa ab Aegyptiis peterent, et populum id exequi absque vilo mendacio vel simulatione. Quod si reuera decepti Aegyptii sunt ab Israëlitis dicentibus se reddituros ipsis quae commo-dabantur; in poenam id permisit Deus, quoniam furtum ipsi licitum esse putabant. Sed num Israëlitae furtum patrauerint, non vna est Patrum sententia, ut constat ex Commentariis Calmet (3). Augustinus autem, cuius auctoritas adducta est, se ipsum interpretatur alibi (4), docetque quomodo laudatum testimonium accipere debeamus, his verbis: „non operatur Deus in homine ipsam duritiam cordis, sed indurare eum dicitur quem emollire noluerit“, cet. Quin et in hoc loco pro argumento citato ad Dei permissionem factum refert.

D 2

SCHO-

(1) Ad cap. III.

(4) Lib. de praedest. et grat. cap. 4.

## SCHOLION.

Plurima argumenta hic soluenda supersunt; quae tamen generali hac doctrina quis facile poterit declinare. Etsi enim multa in sacris litteris legantur, quae videntur arguere, aut a verbis Dei abesse veritatem, aut homines in errorem fuisse inductos, in quibus exponendis multum operae Canus laudabiliter posuit (5); non est tamen cur de legitima earum intelligentia ambigamus. Praeprimis siquidem ex aliis Scripturae locis verum huiusmodi testimoniorum sensum haurire poterimus. Insuper recta ipsa ratio monet, ut Dei verba quae homines ab ipso deceptos sonare videntur, ad permissionem reuocemus, non ad erroris immissionem: verba item, quibus euentus non respondit, non absoluta fuisse, sed conditionata intelligamus et comminatoria: et denique illos Deum *excaecare* quos non illuminat; *indurare* quos non emollit; *decipere* a quibus non amouet errorem.

## CAPVT IV.

*Praecipuas Scripturae sacrae editiones strictim memorat. Vulgatae Latinae auctoritatem tuetur. Concilii Tridentini decretum ab haereticorum calumnia vindicat.*

Vulgata latina editio post Concilium Tridentinum authentica est: eaque sola inter latinas.

Sed fontibus hebraicis, et graecis non fuit Concilii decreto anteposita: nec ab omnibus mendis seu erratis immunis declarata.

**V**eteris Testamenti libri fere omnes conscripti fuere lingua pure hebraica, qua Iudaei ante captiuitatem babilonicam utebantur, vno excepto Daniele chaldaica lingua scripto, ut testatur Hieronymus (1). Ex his vero, quos Christi Ecclesia Iudaeorum canonis addidit, Tobias, et Iudith, ac pars quaedam Esdrae, lingua chaldaica; Ecclesiasticus, ac primus Machabaeorum hebraica; secundus graeca scripti fuere, ipso Hieronymo attestante (2). Ex nouo autem Testamento Euangelium Matthaei, et Epistolam Pauli ad Hebraeos lingua syriaca fuisse scrip-

(1) Lib. II. cap. 7. (2) In Praefat. in Daniel. (3) In Praefat. in eosd. lib.

scripta, quae diuersa licet sit a veteri hebraica, eadem tamen est cum hebraica vulgari, fuitque postmodum Iudaeis vernacula, opinantur non pauci. Nos Hieronymo malumus subscribere, qui, vno excepto Matthaei Euangelio, graecae omnes omnino libros scriptos dicit (3). Nulla autem extant amplius Scripturae sacrae librorum autographa seu originalia, sed tantum apographa seu exemplaria, variaeque editiones seu versiones, diuersis temporibus linguisque adornatae; quas ad quattuor classes reuocabimus.

In prima est editio hebraica, ad quam chaldaica, syriaca, et saemaritana reducuntur. In secunda graeca, eaque ex Bellarmini sententia (4), denario numero comprehensa. Prima, omniumque antiquissima, ante Alexandri Magni tempora edita fuit, incerto licet auctore. Meminit illius Clemens Alexandrinus (5). Secunda, omniumque accuratior, qua vsa Ecclesia per annos fere 600. fuit, hodieque vitur Ecclesia graeca, ea est, quam curante Prolemaeo Philadelpho Aegypti Rege septuaginta seniores Iudaei seu Interpretes condiderunt. Meminit illius Eusebius (6), aliique. Tertia facta est ab Aquila Pontico, anno Imperatoris Adriani XII. eodem Eusebio referente. Quartam edidit Theodosion imperante Commodus. Quintam Symachus aetate Seueri Augusti, vel ut aliis placet Lucii Veri. Sexta Hiericuntina dicta, quod in vrbe Hierico inuenta sit in doliis quibusdam, quae nullius auctoris nomen praesefert. Septima Nicopolitana nuncupata, quoniam Nicopolis inuenta dicitur. Octauam Origines contexit ex sex praecedentibus, atque Hieronymo adserente (7) sic obtinuit, ut Bibliothecas omnes impleuerit, et communis sit appellata. Nona Luciani Presbiteri et Martyris. Decima tandem Hesychiei est, qui versionem 70. Interpretum correxit, et Aegypti Ecclesiae tradidit.

Tertiam classem obtinet editio latina, et illa etiam multiplex; nempe, quae sanctorum Hieronymi et Augustini aevo circumferebatur; quae a Hieronymo ipso facta est; quaeque saeculo praesertim XVI. a catholicis, et heterodoxis editae sunt. Ex his praecipuae sunt *antiqua*, quam Augustinus *italam*, Hieronymus *communem*, Gregorius *veterem*, Orosius *vulgatam* appellat; deinde noua, quae sane Hieronymi versio fuit: denique illa, quae post S. Gregorii tempora conflata ex *antiqua*, et ex *noua* fuit. Et haec est hodierna vulgata nostra latina, quae iam iam inualuit in Ecclesia. Mittimus latinas ver-

sio-

(3) In Praefat. in Euang. ad Damasum. (4) Lib. I. Stromat. (6) Lib. VI. hist. (5) Lib. II. de verbo Dei scripto, cap. 5. (7) Epist. LXXXVIII. cap. 13.

siones Sanctes Pagnini, Isidori Claril, Benedicti Arias Montani, et Varabli inter catholicos; et Munsterii, Oecolampadii, aliorumque inter haereticos, ut ad quartam clasem versionum veniamus. Eam tenet versio vernacula, quae pro idiomatum varietate varia est, habetque et catholicos, et acatholicos auctores. Haec veluti ad alia properantes diximus.

Auctoritatem itaque vulgatae latinae editionis, quae prima propositione stabilita fuit, ad oculus demonstrare oportet, vel hoc solo argumento: editio illa authentica est, quam Ecclesia authenticam declaravit sollemni iudicio, iure suo utens, nec nisi iustissimis ducta causis; atqui Ecclesia in Concilio Tridentino adunata vulgatam latinam editionem authenticam inter ceteras latinas editiones iure suo utens declaravit; idque iustissimis ducta causis ac momentis: ergo authentica illa est, eaque sola inter latinas; post Concilii Tridentini decretum. Probant propositionem minorem verba ipsa decreti, quae sunt huiusmodi (8): »Sacrosancta Synodus considerans non parum »vtilitatis accedere posse Ecclesiae Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quae circumferuntur, sacrorum librorum, quanam pro authentica habenda sit innotescat, statuit et declarat, ut haec ipsa »vetus et vulgata editio, quae longo tot saeculorum vsu in ipsa probata est in publicis lectionibus, praedicationibus, et expositionibus, pro authentica habeatur, et ut nemo illam reiicere quous praetextu audeat vel praesumat«.

Quod autem in ferendo decreto iure suo Ecclesia vsa sit, momentaque ac causas acquisissimas habuerit, constat primo ex eo quod ad Ecclesiam iure suo attinet de Scripturis canonicis ferre iudicium, ut tenent Irenaeus (9), et Augustinus (10); nec ergo non erit et sui iuris de illarum authenticitate iudicare? praesertim quum hoc iudicium nec ex Scripturis ipsis, nec ex priuata cuiusuis opinione ferendum sit, ut multis Canus demonstrat (11). Praeterea, iustissimas Concilium habuisse causas decretum euincit; scilicet vtilitates inde hauriendas, incommoda vitanda. Praeter has tamen in decreto expressas indubium quin Patrum menti obuersaretur auctoritas, quam olim vulgata latina habuerat: obtinuit enim in Ecclesiis statim ac lucem vidit, in omnibus quidem quoad nouum Testamentum, in aliquibus saltem quoad vetus; imo et post Hieronymum obtinuit versio Testa-

(8) Sess. iv. de edit. et vsu sac. lib.

(10) Lib. cont. Faustum xii. cap. 4.

(9) Lib. iv. adu. haereses cap. 2.

(11) Lib. ii. cap. 4.

ramenti veteris in Ecclesia Romana; atque a saeculo VII. vsque ad Concilii Tridentini celebrationem in omnibus Ecclesiis Occidentis. Causas alias rationesque adducit Canus (12).

Norunt haeretici, maxime recentiores, quam sit efficax inuicemque argumentum ex Concilii Tridentini decreto sumtum. Hinc ut illud eluderent nullum non mouerunt lapidem. Primo quidem antepositam vulgatam latinam fuisse hebraicis et graecis fontibus, aiunt, voce illa *authentica* addita, qua vsa Synodus est. »Decernunt, scribit Calvinus (13), etiamsi ex fonte ipso purum liquorem proferant, etiamsi ex certa veritate falsum coarguant, minime esse audiendos«. Insuper contendunt declarasse Concilium, nec textum graecum authenticos esse, seu primaeuos illos, quibus primitus Apostoli, ceterique sacri Scriptores libros conscripserunt. Impugnant quoque in decreto verba illa; »nemo illam reiicere quous praetextu audeat vel praesumat«; quoniam, inquit, errores plurimi in vulgata reperiuntur. Haec calumniantur. Quam vero falso, secundae propositionis superius positae probationes demonstrabunt.

Atque quod spectat ad primam eius partem constat illa euidentissime ex Concilii mente ac scopo: nam mens et scopus Concilii fuere, quanam ex variis editionibus latinis, quae tunc temporis circumferebantur, aptior esset ad fidem firmandam, et mores regulandos; haec enim sunt Concilii verba: »considerans non parum vtilitatis accedere posse Ecclesiae Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quae circumferuntur, sacrorum librorum, quanam pro authentica habenda sit innotescat«. Non ergo anteposita illa a Concilio fuit fontibus hebraicis et graecis, cum quibus eam nullo modo comparauit. Accedit Theologorum auctoritas in confirmationem: Belarminus de re ista loquens ait (14): »hoc ideo mendacium voco, quia nihil huiusmodi in decreto legitur; nec enim Patres fontium vtilam mentionem fecerunt«. Habet similia Alphonsus Salmeron (15), aliique. Reliquit igitur Concilium hebraicos graecosque fontes in sua, qua gaudebant, auctoritate, quae cum authenticitate vulgatae non pugnat, quum sint generis diuersi.

Probatur modo secunda propositionis pars. Eo tantum sensu Concilii decretum intelligendum est, quod vulgatam latinam incorruptam definierit in rebus alicuius momenti, seu quae ad fidem, vel mores

(12) Lib. ii. cap. 15.

(14) De verbo Dei lib. ii. cap. 10.

(13) In antidoto sessionis iv.

(15) In disp. ii. de latin. vers. proleg. 3.

pertinent; minime vero, quod nulla omnino menda seu errata, etiam leuia, in illa reperiantur: non ergo ab erratis omnibus immunis illa declarata fuit. Probatur antecedens: duo haec Concilium praestitit: et definiuit vulgatam valere ad fidem faciendam, seu quod in idem redit, *authenticam* esse: synonyma etenim haec sunt; et praecepit selectis Doctoribus, vt eius emendationi incumberent; idque eo tempore quo suum promulgauerat decretum; sed primum probat, Concilium in ea fuisse sententia, quod vulgata latina editio corrupta non sit in capitibus ad fidem moresque pertinentibus; secundum vero euincit, haud iudicasse Concilium immunem illam ab omnibus mendis, vel leuissimis, esse: ergo. Probatur minor ex testimonio Theologorum, qui Concilio interfuere: ex his Andreas Vega scribit (16): »cate- nus voluit Synodus eam authenticam haberi, vt certum omnibus esset nullo eam defoedatam errore, ex quo perniciosissimum alii quod dogma in fide et moribus colligi possit«. Et Melchior Canus (17): »vulgatam retineri debere, inquit, in his omnibus quae ad fidem et mores spectant«: ergo Concilium hoc vnum definire voluit. Sed constat deinde Concilii mandatum, nedum fuisse extunc exequutum, sed a summis Pontificibus Pio IV. et V. Sixto V. et Clemente VIII. ad exitum vsque ductum perfectumque.

Nec dictis obest, quod Augustinus scribit (18), Hieronymum errare in aliquibus potuisse in sua ex hebraeo latina versione: quod Hieronymus ipse dicat (19), aliud esse Vatem, aliud Interpretem; nam ille errare non potest, hic vero potest: ex quibus colligi videtur, non potuisse Concilium vulgatam versionem, in his etiam quae ad fidem aut mores spectant, *authenticam* declarare: seu non discrepare a primaeuo Scripturarum textu, quum iudicare non potuerit illius auctorem infallibilem fuisse, Hieronymo, et Augustino attestantibus. Non inquam obest: satis equidem fuit vt Concilium illud definiuerit, quod iudicasset re vera non errasse eius auctorem in his quae sunt fidei aut morum, quamuis re ipsa errare potuerit.

(16) Lib. xv. cap. 9.

(17) Lib. ii. cap. 13.

(18) Epist. x.

(19) Praefat. in Pentath.

CA-

## CAPVT V.

*De sacrarum traditionum auctoritate. Earum existentia ac robur propugnantur.*

Exstitit semper in Ecclesia traditio diuina: extantque modo diuina et apostolica.

Ex Christi et Apostolorum traditionibus firmissima eruuntur argumenta, et ad Fidei dogmata comprobanda, et ad Ecclesiae consuetudines sustinendas.

**T**raditionis nomen, quod maiorum doctrina sonat, varie apud Theologos accipitur. Interdum quidem latissime pro quolibet doctrinae genere, siue scripto, siue non scripto, siue vero, siue falso, siue sacro, siue profano, ab vno alteri communicato. Qua amplissima significatione lex antiqua Mosi a Domino in monte Sinai tradita, a Mose deinde Iosue, a Iosue Senioribus, a Senioribus Prophetis, a Prophetis denique magnae Synagogae viris, traditio dicitur. Praeterea sumitur iuxta vsitam loquendi phrasim minus late pro doctrina quum sacra, tum profana, non scripta quidem, sed viua voce per maiores ad posteros tradita, cuiusmodi illa est, qua nunc varia veterum gesta scimus. At nos eam hic accipimus strictim pro doctrina pietatem aut religionem spectante, viua voce, ac velut ex aure in aurem a maioribus ad posteros transmissa. Hanc Dei digito, non in tabulis lapideis, sed in Ecclesiae visceribus consignatam agnoscimus.

Neque eam velut diuinarum Scripturarum additamentum quoddam habemus, sed complementum potius, earumque quasi commentarium, vt aduersus Graecos in Concilio Florentino latius expositum fuit. Hinc intelligitur, quam falsus et ineptus est Geneuensis quidam Minister ac Professor nomine Pictetus, qui Nouatorum omnium vocem ferens germanam traditionis notionem peruerterit, adserendo, apud Romanae communionis Theologos nihil aliud traditionis nomine venire, quam Romanorum Pontificum decreta, diu ab Apostolorum aetate et obitu ad eorum doctrinam adiuncta: constat enim ex his, quae dicta sunt, et ex Conciliorum declaratione, ac vnanimi catholico- rum sensu, traditionem nos dicere et agnoscere doctrinam scrip-

Tom. I.

E

to

to non consignatam; scripto quidem canonico et diuinæ auctoritatis: nam plura Christi et Apostolorum doctrinae capita in antiquorum Conciliorum Patrumque scriptis habentur. Verum hæc obiter.

Sed traditionis strictim ac theologice acceptæ multiplex fertur partitio. Eam ab Auctore, a materia, a duratione, a loco, nostri Theologi distinguunt. Quarum est ab Auctore distinctio, alias *diuinas* dicunt, alias *apostolicas*, alias *ecclesiasticas*. Diuinae sunt quas Christus ipse Apostolis commendauit ad nos transmittendas; apostolicæ, quæ ab Apostolis; ecclesiasticæ, quæ ab eorum successoribus originem ducunt. Quoniam vero Theologi duplicem veluti personam in Apostolis spectare solent, alteram Christi Praeconum, qui quod ab eo edocti fuerant, in alios transmississent; alteram Pastorum, quos »Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei«, in cuius commodum nonnulla propria auctoritate sanxerunt, aliam adsignant apostolicæ traditionis diuisionem in *diuino-apostolicas*, et *pure-apostolicas*. Geminae huius apostolicæ traditionis distinctionem dedit Paulus in capite vii. Epistolæ primæ ad Corinthios, ubi v. 3. ait: »præcipio non ego, sed Dominus«; et v. 10. »ceteris ego dico, non Dominus«.

Quæ a materia insuper distinguuntur traditiones triplicis illæ generis sunt, fidei nempe, morum, et disciplinæ. Ad primam classem pertinent ea omnia quæ fidei dogmata sunt, nec nisi traditione habentur. Ad secundam, quæ in morum informatione consistunt. Ad tertiam demum ea, in quibus ecclesiasticæ politiae et rituum summa est, qui in Sacramentis administrandis et celebranda Lyurgia vsurpantur. Quæ item a duratione distinguuntur traditiones, alia temporariæ sunt, quarum ratio breuis et ad tempus fuit; perpetuæ alia, quæ scilicet causam habere perpetuam ac perennem, vt in Ecclesia seruarentur. A loco tandem generales alia sunt, quæ ubique obtinent, alia particulares, quæ certis tantum in locis vigent. Harum quaedam necessariae seu necessario et ex præcepto seruandæ; alia liberae et per modum consilii latae.

Singulorum exempla quaedam subiicimus. Sunt traditiones diuinæ, et diuino-apostolicæ perpetua B. Mariæ virginitas; Baptisma paruulis collatum; librorum canonicorum diuinitas, alia. Puræ-apostolicæ, observatio Dominicæ loco Sabbati, quadagesimæ, et quatuor Temporum institutio, ceteræ. Ecclesiasticæ, Festorum observatio, abstinentiâ a carnibus statutis diebus, crucis in fronte signan-

dae

dae consuetudo, candelarum, cinerum, aliorumque benedictio. Fidei traditiones sunt quattuor Euangelia, septem Sacramenta, alia. Morum sunt, quæ in traditione ecclesiastica continentur; disciplinae, quæ ritus spectare diximus. Vniuersales desumuntur ex diuinis, apostolicis, et ecclesiasticis. Particularis fuit observatio ieiunii die sabbato Romæ. Perpetuæ sunt diuinæ, et diuino-apostolicæ. Temporariæ, trina immersio in Baptismate, communio laicorum in vtraque specie, Agapes, murua oscula post preces. Necessariæ, præfacta Festorum observatio, alia. Liberae, aspersio aquæ lustralis, crucis in fronte signatio, ceteræ.

Exitisse autem semper in Ecclesia diuinam traditionem, ac stare modo diuinam et apostolicam, quod prima propositione resoluiimus, hoc argumento demonstratur: Ecclesia, seu potius reuelata religio, triplicem statum habuit; videlicet legis naturæ ab Adamo ad Mosem, legis hebraicæ a Mose ad Christum, et legis euangelicæ a Christo ad nos vsque: atqui in duobus prioribus statibus exitit diuina traditio; in tertia diuina et apostolica extat; ergo. Probatur propositio minor quoad primum religionis statum: Ecclesiæ fides in lege naturæ sola traditione potuit conseruari ac conseruata fuit: nam primis illis sacculis nullam ante Mosem Scripturam fuisse certum adeo est, vt vel ipsi Nouatores negare non audeant: certum aequè est fuisse tunc veros Dei cultores: ergo. Probatur quoad secundum statum: plura Iudæis præter ea quæ a Mose præscribuntur, fuerunt ad obseruandum proposita: equidem Mosem non legem solum, sed secretiorem legis enarrationem in monte diuinitus accepisse, præceptumque illi a Deo fuisse, vt legem quidem populo scriberet; legis verò oculata mysteria ipse Iosue, hic deinceps succedentibus Sacerdotibus traderet, tenent non modo celebres hebraeorum Rabini, sed ex catholicis Hilarius (1), et Origenes (2): ergo.

Postremo probatur minor propositio pro legis euangelicæ statu. Primo: Christum Dominum viua voce, non scripto suos docuisse Apostolos, Scripturæ docent, testantur Patres, suadetque ipsa ratio: ergo actate etiam Christi traditionem exitisse constat. Probatur antecedens: a Daulde prænuntiatur Christus, vt qui ænigmaticam doctrinam discipulis esset traditurus, iuxta illud, quod Matth. xiii. scriptum est: »aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita a constitutione mundi«. Ex Patribus deinde hæc Origenes scripsit (3):

E 2

»Iesus,

(1) Super Psalm. 11. (2) Hom. v. in Num. (3) Lib. 1. contra Celsum.



»Jesus, qui nos instruxit, nullum de se opus reliquit«. Chrysostomus haec habet (4): »siquidem nec Apostolis scriptum aliquod tradidit Christus«. Et qui omnium vox est, S. Thomas sic loquitur (5): »nulli libri ab eo scripti habentur in canone Scripturarum«. Accedit ratio ex Augustino de prompta (6): »si Christus quem pagani ipsi, etsi non Deum, sapientissimum tamen hominem affirmant fuisse, libros aliquos scripsit, proferant eos. Profecto enim vtilissimi et saluberrimi sunt, quos, ut ipsi fatentur, vir sapientissimus scripsit: si autem timent proferre, vtiq; mali sunt. Porro si mali sunt, non eos sapientissimus scripsit: sapientissimum Christum fatentur: non ergo tale aliquid scripsit«. Aliam rationem adducit capite 10. Augustinus. Nullum ergo a Christo scriptum fuisse librum ex Scripturis, ex Patribus, et ex ratione euincitur. Quin et fuisse conueniens Christum suam doctrinam non scribere, sed tradere, ex ipsius Magistri dignitate, doctrinae excellentia, et ratione eam tradendi S. Thomas argumentatur (7).

Secundo probatur eadem propositio minor: Apostoli acceptam a Christo doctrinam partim scripto, partim viua voce tradiderunt: ait enim Paullus II. ad Thessal. cap. v. v. 13. »state, et tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per Epistolam nostram«. Ioannes quoque Epist. II. v. 12. »plura habens vobis scribere nolui per chartam et atramentum: spero enim me futurum apud vos, et os ad os loqui«. Docet id ipsum Patrum consensus, Dionisii inquam (8), Clementis Alexandrini (9), Irenaei (10), Cypriani (11), Augustini (12), ceterorum. Suffragatur ratio: si enim omnis Christi doctrina ab Apostolis scripto tradita fuisset, tradita certe sic fuisset omnis eius praedicatio per ciuitates et castella; ea insuper quae locutus est Dominus cum discipulis sedens, eosque erudiens; quae protulit etiam et in synagogis loquens, et in templo docens, et turbas alloquens; quae tandem per dies quadraginta ipsis discipulis dixit in multis argumentis loquens de regno Dei; at hoc et falsum omnino, et impossibile fuit: dicente Ioanne capite vltimo sui Euangelii v. 25. »sunt autem et alia multa, quae si scribantur per singula,

(4) Hom. 1. in Matthaëum.

(5) III. p. q. 42. art. 4.

(6) Lib. I. de consensu Euang. cap. 8.

(7) III. p. q. 42. art. 4. in corp.

(8) Ecl. hierarch. cap. 1.

(9) Lib. de Pasch. apud Euseb. lib.

VI. cap. 11.

(10) Lib. III. capp. 3. et 4.

(11) De ablutione pedum.

(12) praecipue lib. II. cont. Don. cap. 7.

»nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros«: ergo Apostolorum temporibus diuina extabat traditio.

Probatur tertio: multa pertinent ad christianorum doctrinam, quae nec aperte, nec obscure in Scripturis continentur. Sunt huiusmodi: Martyrum memorias celebrandas esse, eorumque auxilium implorandum; Sanctorum imagines venerandas esse, alia; quae tamen ita firmiter Ecclesia retinet, ac si sacris litteris traderentur: traditione igitur ducta Ecclesia dogmata illa credit. Ex quibus omnibus haec exurgit argumentatio: si Apostoli viua voce a Christo edocti sunt; si ipsi etiam auditores suos hoc modo plurima docuerunt; si subsequētis saeculis ad nostram vsque aetatem multa fidei et religionis capita retinuerunt in Ecclesia, stupidus plane sit opus est, qui traditionem ab initio euangelicae legis extitisse, ac modo in Ecclesia extare negauerit; at omnia haec demonstrata sunt: extat ergo in lege euangelica traditio diuina et apostolica.

Sed haereticorum pernicacia cogit nos alia hinc argumenta producere. Fatenur equidem ex illis plurimi in ipso nascentis Ecclesiae exordio traditionem extitisse; temporis tamen decursu Ecclesiam ab optimo maiorum instituto degenerasse, traditionemque adulterasse. Ita post veteres nonnullos, Caluinus (13), Melancthon (14), Lutherus (15), alique, quorum meminit Stapletonius (16). Qua vero fronte id dicant sequens demonstratio declarabit: Ecclesiam habere modo maiorum traditiones incorruptas ac illibatas euincit pactum illud Isaiae III. v. 21. »hoc foedus meum cum eis, scilicet cum Ecclesia vt exponunt Patres, spiritus meus qui est in te, et verba mea quae posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, et de ore seminis tui, dicit Dominus, amodo et vsque in sempiternum«. Quem locum exponens Cyrillus Alexandrinus, ait (17): »hoc verbum fidei in nobis erit perpetuo, et de ore nostro non cessabit, sed illud ad posteritatem vsque transmittemus«. Habent similia Epiphanius (18), et Vincentius Lyrinensis (19). Concilia quoque retinendas ac venerandas esse traditiones definire; praesertim Nicaenum II. et Tridentinum in decreto de canonicis Scripturis: retinet ergo Ecclesia incorruptas traditiones.

Quam vero firmum sit desumptum ex Christi et Apostolorum traditione

(13) Lib. IV. Institut. cap. 2.

(14) Ad cap. III. Epist. I. ad Cor.

(15) In colloq. latin. (16) Lib. I. cap. 3.

(17) Comment. in Isaiaem lib. v.

(18) Haer. LXX.

(19) Lib. cont. proph. vocum nouit.

tionibus argumentum, quod altera propositione adsertum fuit, modo videamus. Ac primo ex his, quae de auctoritate sacrae Scripturae agentes diximus, aperte colligitur, argumenta ex Christi et Apostolorum traditione ducta, firma et ineluctabilia esse: traditio siquidem Dei verbum est. Deinde demonstratur ex Conciliis, et Patribus: nam Ecclesia in Conciliis, et Patres in suis scriptis traditione vsi sunt, velut medio ad fidem roborandam moresque defendendos firmissimo. Sic Romana II. Synodus traditione haeresim Nouatianam damnauit; Nicaena Oecumenica I. Arium; Ephesina I. Nestorium. Ex Patribus vero Epiphanius haec verba habet (20): »oportet et traditione vti, non enim omnia a diuina Scriptura accipi possunt: quapropter aliqua in Scripturis, aliqua in traditione sancti Apostoli tradiderunt«. Et Augustinus (21) expresse probat datum ab haereticis Baptisma valere ex traditione. »Consuetudo illa, inquit, quae opponebatur Cypriano; ab eorum (nempe Apostolorum) traditione exordium summissa credenda est, sicut sunt multa quae vniuersa tenet Ecclesia; et ob hoc ab Apostolis praecepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur: ergo quod ex Christi et Apostolorum traditione eruitur argumentum, firmissimum pro fide et moribus esse; quin et ad haereticos confutandos maiorem in traditione vim esse, quam in Scripturis, ex eo Patres colligunt, quod Scripturae in varios sensus facile trahantur; nec quis verus sit, nisi traditione certo cognosci potest: vnde omnis ferme cum haereticis disputatio ad Ecclesiae traditionem reuocatur. Alia momenta pro hac adsertione producit Melchior Canus (22).

## CAPVT VI.

*Eorum errores, atque argumenta, qui traditionis auctoritati refragantur, refert, et soluit.*

Nihil praeter Scripturas sacras diuinam habere auctoritatem error fuit haereticorum pene omnium. De Arianis testis est Augustinus (1); de ipsis, Nestorianis, Eutychianis, et Iconomachis Synodus VI. generalis (2); de Wiclefistis Thomas Waldensis (3); de Arianis Epiphanius

(20) Haer. lxxi.

(21) Lib. v. de Bap. cap. 23.

(22) Lib. iiii. cap. 6.

(1) Lib. i. contra Maximinum.

(2) Anath. vii.

(3) Doctr. fid. antiq. lib. ii. cap. 19.

nus (4); de Eunomianis Basilius (5); de Valentinianis, et Marcionianis Irenaeus (6), et Tertullianus (7). Quem tamen errorem postremis temporibus suscitauerunt Nouatores, Lutherani potissimum, vt eruditus omnibus notum est, sibi per summam impudentiam persuasi, nullo modo demonstrari posse, quod a Christo et Apostolis traditio descenderit; quum illi solum qui Christum et Apostolos audire, quid illi locuti sint, nosse potuerint: hinc colligentes nullam fidei controuersiam traditione posse finiri, sed vnice Scripturarum testimoniis.

Errorem hunc his argumentis communire satagunt. Primum: Deuteronomii iv. v. 2. legitur: »non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo«. Paullus insuper ii. ad Timotheum 3. vv. 16. et 17. »omnis Scriptura, inquit, diuinitus inspirata vtilis est ad docendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus«. Et Matthaei xv. v. 3. Christus Pharisaeos increpat dicens: »quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Traditio ergo necessaria non fuit ex quo extitit Scriptura, sed prohibita omnino est.

Secundum: Patres docent omnia fidei et morum dogmata Scripturis contineri. Adserit enim Augustinus (8): »in his quae aperte posita sunt in Scriptura, inueniuntur illa omnia quae continent fidem moresque viuendi«. Hieronymus etiam scribit (9): »hoc quia de Scripturis auctoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, qua probatur«. Proferunt similia alii Patres: ergo ad nihilum traditio necessaria fuit ex quo extitit Scriptura.

Tertium: haud possunt peti argumenta firma ex his, quae temporum vicissitudini et mutationi obnoxia sunt; atqui traditio non semper immutata perseuerat, vt de communionem sub vtraque specie constat: ergo. Deinde: vel maxime infidelem ac incertam traditionem esse ex eo sequitur, quod facile contingere possit, vt non perfecte audiat, vel in obliuionem nonnumquam veniat, vel etiam ab eo qui acceperat aliis non tradatur prius quam moriatur: ergo. Tum illud: impossibile omnino esse veras traditiones a falsis secerere suadet veterum quorundam opinio credentium Christum post vniuersalem resurrectionem per mille annos cum praedestinat in terris

(4) Haer. lxxxiii.

(5) Lib. de Spir. s. cap. 27.

(6) Lib. iiii. aduers. haer. cap. 2.

(7) Lib. iiii. de praescript.

(8) Lib. i. de doct. christ. cap. 9.

(9) In cap. xxxiii. Matth.

ris regnaturum: nempe huic errori, traditionis apostolicae obtentu, adhaesit Papias; Irenaeum, aliosque hac auctoritate trahens: ergo.

Sed ad ea quidem, quae ex Scripturis obiecta sunt, hoc ordine respondetur: Deuteronomii verba non excludunt traditionem: non enim dixit Moses non addetis ad verbum quod scribo vobis, sed quod praecipio. Verbum autem Dei, siue scriptum, siue traditum illud sit, verbum quidem a Deo praecipuum est. Pauli autem verba ex Epistola ad Timotheum vtili Scripturam sacram esse euincunt, sed solam sufficere ad docendum, corripiendum, erudiendum, cet. non euincunt. Christus demum apud Matthaeum, non de traditione sua, sed Pharisaeorum loquitur, ait siquidem *propter traditionem vestram*. Nisi illud addere pro omnium horum locorum solutione velimus, nedum non esse necessariam, sed prohibitam etiam a Mose, Christo, et Apostolo additionem quamlibet verbo Dei contrariam.

Ad secundum quod attinet, Augustinus sic intelligendus est, vt in Scripturis ea omnia inueniantur, quae fidem et mores viuendi continent quoad ea, quorum fides et cognitio explicita cuique necessaria sunt; videlicet praecipua mysteria in Symbolo contenta, ac morum principia quae in Decalogo sunt: non ita vero quantum ad ea, quorum fides explicita ad salutem cuique necessaria non est; vt quorundam Sacramentorum cognitio, aut conclusionum quae ex Decalogi praecipis sequuntur. Hieronymus autem de illorum opinione loquebatur, qui cuiusdam libri apocryphi pondere muniti, existimabant Zachariam, quem Iudaei occiderunt inter templum et altare, fuisse Zachariam patrem Ioannis Baptistae.

Tertium argumentum vt diluatur rationes singulae, quibus innititur, soluendae sunt. Ad primam itaque dicendum: traditiones, quae ad disciplinam expectant, mutationi obnoxiae esse; cuiusmodi fuit communio sub vtraque specie: non sic vero traditiones, quae fidem ac mores attingunt. Ad secundam dicere possumus, vt haereticis more suo reponamus: vel maxime ridiculum esse credere traditionem non posse eadem fide adseruari in cordibus fidelium, ac si scripta illa foret. Neque enim Scriptura spiritus Dei viui, cuiusmodi traditio est, facilius quam Scriptura atramenti delectur. Pertinet namque ad Christi prouidentiam, vt traditio in Ecclesia fideliter custodiatur, non secus ac Scriptura. Quam prouidentiam si tollimus, nec Scriptura ipsa sarta tecta seruatur. Vltimum sic soluitur: regulae quaedam sunt, seu viae, quibus traditio vera a falsa, diuina ab humana distinguantur quas

quas si Papias fuisset secutus in memoratum millenarii regni errorem neutiquam incidisset: sed quum exigui sensus vir ille esset, spiritualem et mysticam Apostolorum traditionem corporaliter et iuxta litteram suscepit: decepti vero a Papias Irenaeus, alique fuere, quod crediderint, nec tamen discusserint, an vera dicenti crediderint.

## SCHOLION.

Quando autem huc ventum est, vias illas, seu regulas sternere opere praeritum erit, quibus diuinas traditiones agnoscere certo possumus, easque ab humanis secernere. Harum prima esto: »dogma quod vniuersa tenet Ecclesia, licet in sacris litteris non reperiatur, diuinae traditionis est«. Ecclesia enim errare non potest, quum sit columna et firmamentum veritatis, vt Paullus i. ad Timotheum ait. Hinc Irenaeus docet (10) ex Ecclesiarum consensu iudicari debere, an doctrina aliqua vera sit, aut falsa. Et Augustinus in suis contra Pelagianos operibus haereticam illorum doctrinam esse ex eo probat, quod omnes orbis Ecclesiae subscripsissent iudicio aduersus eam lato a Synodis Carthaginensibus, ac summis Pontificibus Innocentio et Zocimo.

Regula secunda: »doctrina, quam vniuersa Christi Ecclesia perpetuo amplexata est, ex diuina traditione venit, tametsi nulla eius in Scripturis mentio fiat«. Vna enim quum sit Ecclesia, diuersis licet saeculis distincta, quam quouis saeculo admisit doctrina vere diuina est, quamuis in Scripturis non legatur. Nam vt Lyrinensis scribit (11): »in ipsa item catholica Ecclesia magnopere curandum est, vt id teneamus, quod vbique, quod semper, quod ab omnibus creditum est«.

Regula tertia: »praxis quam Deus solus instituit potest, ex traditione apostolica oritur, si ab vniuersa seruetur Ecclesia«. Augustinus quidem, vt ostendat praxim baptizandi infantes diuino-apostolicae auctoritatis esse, inquit (12): »consuetudo matris Ecclesiae in baptizandis paruulis nequaquam spernenda est, neque vilo modo superflua deputanda, nec omnino credenda, nisi apostolica esset traditio«.

Regula quarta: »praxis item quae in vniuersa Ecclesia quouis saeculo obrinuit, quaeque in Concilio non fuit instituta, etiamsi eius sit generis, vt ab Ecclesia institui potuerit, non nisi ex apost.

Tom. I.

F

110

(10) Lib. i. aduer. haer. cap. 2. (11) In commonit. cap. 2. (12) Lib. x. de Gen. cap. 23

»tolica auctoritate accepit«. Ita Augustinus scribens (13): »quod  
»vniuersa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper reten-  
»tum est, non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime credi-  
»tur«. Quam iuxta regulam, si consuetudinis alicuius in Ecclesia  
obseruatae originem non possumus ad aliquod Concilium, vel sum-  
mum Pontificem referre, ex apostolica illam auctoritate descendisse  
vere iudicamus: vt de minoribus ordinibus Canus argumentatur (14).

## CAPVT VII.

*Quaenam sit Ecclesiae catholicae in Theologia auctoritas.*

Ex vnanimi Ecclesiae per orbem dispersae sensu fir-  
mum ducitur argumentum ad Theologiae dogmata  
comprobanda.

Ecclesiae nomen origine graecum est, quod latine idem prorsus so-  
nat ac euocatio, vel conuocatio; nempe in vnum aliquem coetum. Hoc  
autem discrimen Synagogam interest et Ecclesiam, quod antiquus  
ille populus ex aquo et Ecclesia, et Synagoga nuncupatus est; plebs  
vero christiana numquam Synagoga fuerit appellata. Hoc vero ex  
eo prouenire Scriptores ecclesiastici obseruarunt, quod Synagoga, quae  
congregatio etiam dicitur, hominum perinde ac animantium sit; con-  
gregari enim pecora solent; sed Ecclesia, quae conuocatio audit, spi-  
ritualium solum, siue credentium collectionem complectitur: non enim  
conuocari nisi homines solent; cuius quidem discriminis Augustinus  
primus habetur auctor (1).

Non vna tamen est huius nominis acceptio. Minus quandoque  
proprie pro loco sumitur, in quem Dei cultores conueniunt; secundum  
illud Paulli 1. ad Corinta. xi. v. 22. »numquid domos non habetis ad  
»manducandum et bibendum, aut Ecclesiam Dei contemnitis?« Prop-  
rie vero accipitur pro ipso fidelium coetu, vt in Psal. cvi. v. 32. »Ex-  
»altet eum in Ecclesia plebis«. Licet generaliter vox illa quandoque  
vsurpata sit pro quacumque concione, siue fidelium, siue infidelium,  
siue piorum, siue impiorum.

Ec-

(13) Lib. iv. de Bapt. contra Do-  
nat. cap. 24.

(14) Lib. iii. cap. 4.  
(1) In Epist. ad Rom.

Ecclesiae huius proprie dictae triplex praeterea fertur significatio:  
amplissima vna, quae et Sanctos in Coelo regnantes, et eos qui Dei  
iustitiae in purgatorio satisfaciunt, et eos qui in terris militant, com-  
prehendit: alia minus ampla amplectens fidelium coetum, vnam eam-  
demque fidem, siue ante, siue post Christi ortum profitentium: ter-  
tia demum hominum societatem designat, qui Christi Baptismate con-  
signati sunt; de hac sermo nobis erit, quaeque apte definitur: »coe-  
»tus hominum vnius eiusdemque christianae fidei professione, co-  
»rūdemque Sacramentorum communionē, sub vno legitimo ac vi-  
»sibili capite Romano Pontifice, congregatus«. Ex qua definitione  
perspicue colligitur nullam esse cum hoc mystico Christi corpore soci-  
etatem et coniunctionem haereticis primum, et infidelibus, qui Chris-  
ti fidem non profitentur; deinde cathecumenis, qui nondum facti  
sunt Baptismi participes; et excommunicatis, qui per Ecclesiam a  
Sacramentorum participatione semoti sunt; ac tandem schismaticis,  
qui licet fidem intra Ecclesiam profiteantur, et Sacramenta percipiant,  
visibili tamen Ecclesiae capiti subesse nequeunt. Sed de Ecclesiae  
membris alia suo loco subiciuntur, quae a nobis nec possunt, nec  
debent praeteriri. Illud hic addendum: Ecclesiam, quae in Scripturis  
tamquam *ouile*, atque *Christi corpus* describitur, non oues tantum,  
sed et Pastores, nedum membra, sed et caput in se habere: scilicet  
Ecclesiam integrat et fideles, qui Christo per Baptismum nomen  
dedere, et ipsi Ecclesiae Pastores, nempe Episcopi, in quibus Eccle-  
siae auctoritas potissimum residet.

Hanc vero catholicam Ecclesiam auctoritatem, atque vnanimem  
sensum firma argumenta suppeditare ad fidei morumque dogmata com-  
probanda, quod supra statutum est, his momentis demonstratur. Pri-  
mum: Ecclesiae catholicae, seu per orbem dispersae vnanimis sensus  
infallibilis prorsus est: ergo quod ex illo sumitur argumentum firmum  
euadat necessum est. Probatur antecedens primo: Ecclesiae fidem  
deficere non posse illud probat, quod Ecclesia Christi sponsa est per  
fidem, eique sponsata in sempiternum, vt Oseae ii. v. 19. dicitur; at  
fides Ecclesiae vnanimis illius sensus est: ergo. Secundo: Ecclesia er-  
rare in credendo non potest, nisi posse errare Christum eius caput  
dicere quis audeat: quum enim ab eo moueatur, et regatur, velur  
corpus a suo capite, vt loquitur Paullus ad Ephes. v. illius error in  
Christum referendus foret; at hoc adserere horrendum esset atque  
blasphemum: ergo et adserere Ecclesiam vniuersam non esse infalli-